

WAARGEBEURD

EBOLA

HET KILLER VIRUS

RICHARD PRESTON

THRILLER

RICHARD PRESTON

Ebola,
het killervirus

*Voor Frederic Delano Grant jr.,
bewonderd door allen die hem kennen.*

Uitgegeven door Xander Uitgevers BV
Hamerstraat 3, 1021 JT Amsterdam

www.xanderuitgevers.nl

Oorspronkelijke titel: *The Hot Zone*
Eerder verschenen als *Het killervirus*
Vertaling: Marjolein van Velzen
(met dank aan Jan Wuffing Bosma, huisarts)
Omslagontwerp: Andrew Smith, www.asmithcompany.co.uk
Omslagbeeld: Getty Images
Zetwerk: Michiel Niesen/ZetProducties

Delen van dit boek zijn eerder in een
andere vorm verschenen in *The New Yorker*.
Met dank van de auteur voor de toestemming om te citeren uit
'Chronology of Events', © 1989, 1994, Dan W. Dalgard

© 1994 Richard M. Preston
© 2014 voor de Nederlandse taal: Xander Uitgevers BV, Amsterdam

Eerste druk 2014

ISBN 978 94 0160 305 8 / NUR 320

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt
door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

GEACHTE LEZER...

Terwijl ik dit schrijf, gaat het ebolavirus tekeer in West-Afrika. De ebola-uitbraak van 2014 is de meest explosieve en meest vernietigende uitbraak van een nieuw opkomende infectieziekte sinds de wereldwijde uitbraak van hiv, het virus dat aids veroorzaakt, begin jaren tachtig. Het ebolavirus werd voor het eerst geïdentificeerd in 1976, tijdens een uitbraak in een klein plaatselijk ziekenhuis in Yambuku, Zaïre (de huidige Democratische Republiek Congo), vlak bij de rivier de Ebola. Sindsdien heeft het virus met ongeveer vijfentwintig kleinere uitbraken de kop opgestoken in een aantal afgelegen dorpen in equatoriaal Afrika. Die uitbraken kostten een handvol tot maximaal een paar honderd mensen het leven. In al deze gevallen verzwakte het virus uiteindelijk en verdween. Het virus werd onderdrukt door artsen en verpleegkundigen die manieren hadden ontwikkeld om de verspreiding van het virus te stoppen, en het was zo vernietigend voor mensen dat de slachtoffers niet lang genoeg leefden om het virus aan heel veel anderen door te geven. Dat ebola geen echte bedreiging vormde voor de wereld werd de algemeen geaccepteerde aanname in de wetenschappelijke wereld.

Die aanname klopte niet.

Wat niemand volledig begreep, is dat als ebola de grote steden van Afrika zou bereiken, het zou veranderen in een soort bosbrand. Het resultaat is een verbazingwekkende en vernietigende opkomst van ebola in de menselijke bevolking gebleken. Op het moment van schrijven weet niemand precies hoe en of ebola gestopt kan worden. Wel is zeker dat ebola sinds lange tijd wordt beschouwd als een van de gruwelijkste en angstaanjagendste ziekteverwekkende virussen bij mensen. Er zijn vijf typen ebola bekend plus een neefje: het marburgvirus. Deze typen van het virus komen van nature voor bij een aantal onbekende soorten gastheren in de bossen en savannes van equatoriaal Afrika, waar ze geen schade aanrichten. De natuurlijke gastheer van ebola, het dier dat normaal gesproken geïnfecteerd wordt door ebola, zou een vleermuis kunnen zijn. Of het zou een klein insect of een teek kunnen zijn die op de vleermuis leeft, of het zou iets kunnen zijn waar niemand nog aan gedacht heeft. Niemand weet het. Af en toe, om onbekende redenen, springt ebola van zijn natuurlijke gastheer over op de mens, en die

mens geeft het virus door aan andere mensen en zo begint de uitbraak van ebola.

Besmetting met ebola van de ene persoon naar de andere gaat via contact met zweet, uitwerpselen, braaksel, speeksel, urine of bloed. Iemand die besmet is met ebola produceert ongecontroleerd veel van deze vloeistoffen. In ongeveer de helft van de gevallen is er sprake van bloedingen. Regelmatig zijn dit grote bloedingen, maar ze kunnen ook subtiel zijn, bijvoorbeeld kleine druppeltjes bloed op de rand van het ooglid. Er kunnen interne bloedingen zijn, onzichtbaar behalve als ze zich manifesteren in braaksel met daarin bloedvlekken of melena (zwarte diarree). Iedereen die deze vloeistof met blote handen of met blote huid aanraakt loopt het risico op infectie – en het ebolavirus is bijzonder besmettelijk. Als er ook maar één ebolavirus-deeltje in iemands bloedstroom terechtkomt, kan het resultaat een fatale besmetting zijn. (Ter vergelijking: hiv is veel minder besmettelijk dan ebola. Er moeten ongeveer tienduizend deeltjes van hiv in iemands bloedstroom terechtkomen wil die persoon besmet raken.) Op dit moment is er geen aantoonbaar werkzaam geneesmiddel voor ebola en er is nog geen vaccin dat werkt.

Onderzoekers die in een laboratorium met ebola werken, dragen ruimtepakken met zuurstof en het laboratorium is afgeschermd met speciale luchtdichte deuren met chemische douches. Zo'n laboratorium noemen we een *hot zone*.

Op dit moment is heel West-Afrika een hot zone. Het virus is onzichtbaar, verwarrend en dodelijk. De hot zone bestaat in de armen van moeders die voor hun met ebola besmette kinderen zorgen. De hot zone bestaat in simpele huizen waar radeloze mensen hulp proberen te verlenen aan hun stervende geliefden, en in de cirkel rondom het lichaam van een jonge man die met zijn gezicht naar beneden op een vieze straat ligt in Monrovia, Liberia waar de omstanders een stap achteruit doen. Bovenal is het ebolavirus een catastrofe voor de mens, een monster, een duistere parasiet, een onwetende, meedogenloze aanstichter van vreselijk lijden terwijl het onophoudelijk kopieën van zichzelf maakt in het menselijk lichaam. Ebola doet een stad eruitzien alsof daar de pest rondwaart. Als ebola al gestopt kan worden, is dat alleen mogelijk door een krachtige inspanning van de internationale gemeenschap, geleid door ontwikkelde landen die het geld en de middelen hebben om met deze vijand van het menselijk ras om te gaan. Vergis je niet: ebola is een vijand van ons allemaal. Als het virus verandert

of muteert op zijn weg door de mens, zou het maar zo in staat kunnen blijken om naar elke willekeurige plek ter wereld te reizen, van Bangladesh tot Beverly Hills.

Dit boek is verhalende non-fictie. Anders gezegd: dit is een waargebeurd verhaal. De personages zijn echt, de gebeurtenissen zijn historisch, nauwkeurig gedocumenteerd en naar mijn beste kunnen gecontroleerd. Als schrijver van non-fictie breng ik heel veel tijd door met de mensen over wie ik schrijf. Ik leer hun persoonlijkheden kennen, hun gewoontes, hun werkmethodes, hun uiterlijk, het geluid van hun stem, van wie ze houden, wie ze haten, wat ze eten, zelfs waar ze 's nachts over dromen. Ik stel ze soms gedetailleerde vragen over wat er door ze heen ging op cruciale momenten in hun leven. Dankzij deze laatste techniek kon ik de non-fictieversie van een romantische *monologue intérieur* maken: wat een persoon denkt. Die passages, bijvoorbeeld wanneer luitenant-kolonel Nancy Jaax onder de chemische douche staat in haar ruimtepak en zich afvraagt of er met ebola besmet apenbloed in haar ruimtepak zit, is op waarheid gecontroleerd bij de bestaande personages. Nancy Jaax heeft de bewuste passage zorgvuldig met me doorgenomen en een aantal kleine aanpassingen gesuggereerd om er zeker van te zijn dat mijn beschrijving van haar gedachtegang, ten minste voor zover ze die kon terughalen, was zoals ze zich herinnerde toen ze dacht dat ze dood zou gaan aan ebola.

Uiteindelijk bestaan wij mensen alleen als details in een prachtig, schijnbaar oneindig weefsel van het natuurlijk universum. We zijn niets in het grootse aanzien van de natuur. We zijn een bijna onopmerkbare knoopje van draden in het tapijt. Onze inspanningen en strijd om de natuur te controleren lijken soms meelijwekkend en egoïstisch. Op andere momenten lijken ze heroïsch en op weer andere momenten een vergissing. Desalniettemin is het onderwerp van mijn schrijven de mens en zijn relatie met de natuur, onze gevechten, opoffering, geluk en de gemeenschappelijkheid van onze levens, het gevoel dat wij als soort het waard zijn om over te schrijven en dat ieder levensverhaal het waard is om te vertellen.

Richard Preston
Princeton, september 2014

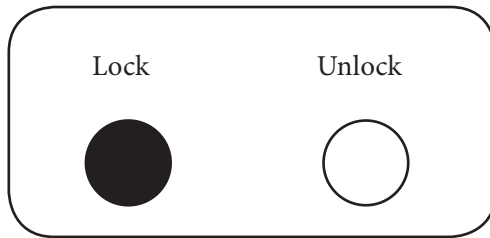
*En de tweede goot zijn schaal uit in de zee,
en zij werd bloed als van een dode.*

Openbaring 16:3

GEVAARLIJK

VERBODEN TOEGANG VOOR ONBEVOEGDEN

Plaats uw pas op de sensor
om deze deur te openen

Uw gegevens worden verwerkt...
U kunt verderlopen...

AA-5-ZONE

Hoofd:

Kol. Nancy Jaax

Organismen:

Onbekend

U kunt verderlopen...

Fysische Inperkingsnormen, niveau 0

KLEEDRUIMTE

Status:

Dames

Verwijder **ALLE VOORWERPEN** die contact maken met de huid:

kleding, ringen, contactlenzen enzovoort.

Trek een o.k.-pak aan.

U kunt verderlopen...

Fysische Inperkingsnormen, niveau 2

**VOORZICHTIG:
ULTRAVIOLET LICHT**

Fysische Inperkingsnormen, niveau 3

VERZAMELPLAATS

Alarmsystemen:

Ingeschakeld

Status ruimtepak:

Klaar voor gebruik

VOORZICHTIG

BIOLOGISCH GEVAAR

Fysische Inperkingsnormen, niveau 4

LUCHTSLUISDEUR/DECONTAMINATIEDOUCHE

VERBODEN TOEGANG ZONDER RUIMTEPAK

Uw persoonlijke code s.v.p...

U kunt verderlopen...

DEEL I
DE SCHADUW VAN DE ELGON

EEN SCHIM IN DE JUNGLE

1980, NIEUWJAARSDAG

Charles Monet was een Einzelgänger. Een Fransman die helemaal alleen in een houten bungalowtje op het privéterrein van de Nzoia Sugar Factory woonde, een plantage in westelijk Kenia, niet ver van de Elgon, een gigantische, eenzame, uitgedoofde vulkaan met een hoogte van 4500 meter, overwoekerd door regenwoud. Het is niet duidelijk waarom Monet naar Afrika gekomen was. Zoals bij zo veel buitenlanders die hier terechtkomen lijkt ook zijn geschiedenis wat duister. Misschien had hij moeilijkheden gehad in Frankrijk, of misschien werd hij aangetrokken door de prachtige landschappen in Kenia. Hij was amateurbioloog, met liefde voor vogels en dieren, maar niet voor de mensheid in het algemeen. Hij was zesenvijftig jaar, van gemiddelde lichaamslengte en bouw en hij had steil bruin haar; hij zag er goed uit. Het schijnt dat zijn enige echte vrienden vrouwen waren uit de dorpen rond de berg, maar ook zij konden weinig over hem vertellen aan de artsen die belast waren met het postmortaal onderzoek. Hij was belast met de zorg voor de waterpompinstallatie waarmee water uit de rivier de Nzoia werd gepompt voor de irrigatie van kilometers suikerrietvelden. Ze zeggen dat hij het grootste deel van de dag in het pomphuis bij de rivier doorbracht, alsof het hem genoeg deed om te kijken en te luisteren hoe de machines hun werk deden.

Zoals zo vaak in dit soort gevallen is het moeilijk om de details te achterhalen. De artsen herinneren zich de klinische symptomen, want niemand die de uitwerking van een organisme uit de gevaarlijkste categorie op een mens gezien heeft, kan dat ooit nog vergeten. Maar de effecten stapelen zich op, het een na het ander, totdat de persoon zelf eronder bedolven wordt. De ziekte van Charles Monet verschijnt aan onze blik in een kille geometrische figuur van klinische feiten met daartussendoor horrorflitsen, zo fel en verbijsterend dat we een stap achteruit doen en met de ogen knipperen alsof we in een vreemdgekleurde buitenaardse zon staren.

Monet kwam het land binnen in de zomer van 1979, rond de tijd dat het menselijk immuundeficiëntievirus hiv dat aids veroorzaakt, definitief door-

brak vanuit de regenwouden van Centraal-Afrika en aan zijn lange strooptocht door het menselijk ras begon. Aids was reeds als een schaduw over de bevolking van Centraal-Afrika gevallen, hoewel nog niemand wist dat het bestond. Het had zich langzaam verspreid langs de Kinshasa Highway, een transcontinentale weg die Afrika van oost naar west doorkruist, langs de kust van het Victoriameer en in het zicht van de Elgon. Hiv is een dodelijk maar niet bijzonder besmettelijk virus, categorie FIN-II. Het verplaatst zich niet gemakkelijk van de ene persoon naar de andere en het verplaatst zich niet door de lucht. Je hoeft geen biologisch ruimtepak aan tijdens het werken met bloed dat besmet is met hiv.

Door de week werkte Monet hard in het pomphuis en in het weekend en tijdens vakanties ging hij naar de bosrijke gebieden rond de suikerfabriek. Hij nam voer mee, strooide dat rond, en keek hoe vogels en dieren het opaten. Hij kon volkomen roerloos zitten als hij een dier observeerde. Mensen die hem kenden zeiden dat hij van wilde apen hield, dat hij daar op een bijzondere manier mee kon omgaan. Ze zeiden dat hij, als er een aap op hem afkwam, ging zitten met iets te eten in zijn hand, en dat het dier dan uit zijn hand at.

's Avonds zat hij in zijn eentje in zijn bungalow. Hij had een huishoudster, een vrouw genaamd Johnnie, die schoonmaakte en voor hem kookte. Hij was de namen van Afrikaanse vogels aan het leren. In een boom bij zijn huis leefde een kolonie wevertjes, en hij kon urenlang kijken hoe die hun zakvormige nesten bouwden en verzorgden. Ze zeggen dat hij kort voor Kerstmis een zieke vogel mee naar huis nam, waar het dier doodging, misschien wel in zijn handen. Misschien was het wel een wevertje, dat weet niemand. En misschien is het wel gestorven aan een FIN-IV-virus, ook dat weet niemand. Hij was ook bevriend met een kraai. Het was een bonte kraai, een zwart met witte vogel die in Afrika wel als huisdier gehouden wordt. Die kraai was een vriendelijk en intelligent dier dat graag op het dak van Monets bungalow zat en in de gaten hield wat Monet deed. Als de kraai honger had, landde hij op de veranda en liep naar binnen, waar Monet hem de resten van zijn eigen maaltijd voerde.

Hij vond het fijn om 's morgens door de suikerrietvelden naar zijn werk te lopen. Hij wandelde altijd alleen. Het was een tocht van drie kilometer. Dat jaar hadden de arbeiders rond Kerstmis de velden afgebrand, ze lagen er zwartgeblakerd bij. Ten noorden van het verkoolde landschap, veertig kilometer verderop, kon hij de dubbele piek van de Elgon zien. De berg toonde

een constant wisselende aanblik bij verschillende weersomstandigheden: schaduw, regen en zon; een schouwspel van Afrikaans licht. Bij zonsopgang zag de Elgon eruit als een scheefgezakte stapel grijze richels, verdwijnend in de mist, met bovenop de twee pieken, de tegenover elkaar gelegen helften van de geërodeerde vulkaantop. Wanneer de zon hoger kwam te staan, werd de berg zilvergroen, de kleur van het regenwoud op de Elgon, en naarmate de dag vorderde verschenen er meer wolken die de berg aan het oog ontrokken. Laat in de middag, tegen zonsondergang, werd het wolkenpak dikker en vormde een donker aambeeld dat flitste met geluidloze bliksem. De onderkant van de wolk had de kleur van houtskool en de bovenkant stak als een flets oranje verenpatroon af tegen de lucht, verlicht door de ondergaande zon. Daarboven was de lucht diepblauw met een paar fonkelende tropische sterren.

Hij had een paar vriendinnen in het dorpje Eldoret, aan de zuidwestkant van de berg, waar de mensen arm zijn en in hutten van planken en metaal wonen. Hij gaf zijn vriendinnen geld en in ruil daarvoor gaven zij hem liefde. Toen de kerstvakantie aanbrak, vatte hij het plan op om te gaan kamperen op de Elgon en hij nodigde een van de vrouwen uit Eldoret uit om met hem mee te gaan. Niemand lijkt meer te weten hoe zij heette.

Monet en zijn vriendin reden in een landrover over het rechte, rode zandpad dat naar Endebess Bluff leidt, een uitstekende rots aan de oostzijde van de vulkaan. De weg bestond uit vulkaanstof, zo rood als opgedroogd bloed. Hij leidde van de voet van de vulkaan door maïsvelden en koffieplantages, die hogerop plaatsmaakten voor weiland, en voerde langs oude, halfvervallen Engelse koloniale farms, verborgen achter rijen eucalyptusbomen. Hogerop werd de lucht steeds koeler, en vanuit de ceders vlogen enorme haviken op. Er komen niet veel toeristen naar de Elgon, dus de landrover van Monet en zijn vriendin was waarschijnlijk de enige auto op de weg. Wel waren er veel mensen te voet op pad, dorpelingen die hun kleine akkers hadden op de laaggelegen hellingen van de berg. Ze naderden de rafelige uitlopers van het regenwoud, vingers en eilandjes van bomen, en passeerden Mount Elgon Lodge, een Engelse herberg uit het begin van de twintigste eeuw, die nu in verval raakte, met gebarsten muren en verf die afbladderde door de zon en de regen.

De Elgon staat schrijlings boven de grens tussen Oeganda en Kenia, niet ver van Soedan. De berg vormt een biologisch eiland midden in Afrika, een geheel eigen habitat die oprijst boven de vlakten, tachtig kilometer breed en

bedolven onder regenwoud, bamboe en bergmoeras. Het is een uitsteeksel in de ruggengraat van Centraal-Afrika. De vulkaan is zeven tot tien miljoen jaar geleden ontstaan, met felle uitbarstingen en asexplosies die herhaalde malen de wouden op zijn flanken totaal verwoestten, totdat hij een geweldige hoogte bereikt had; misschien nog wel hoger dan de Kilimanjaro tegenwoordig is. Voordat de erosie vat kreeg op de Elgon was dit misschien wel de hoogste berg van heel Afrika. Hij is nog steeds de breedste. Wanneer de zon opkomt in het oosten, reikt de schaduw van de Elgon naar het westen tot ver in Oeganda, en wanneer de zon ondergaat valt de schaduw oostwaarts over Kenia. In de schaduw van de Elgon liggen dorpen en steden die bewoond worden door de Elgon Masai, een volk van herders en landbouwers die enkele eeuwen geleden vanuit het noorden hierheen gekomen zijn. De laaggelegen hellingen van de berg worden gebaad in milde regens en de lucht blijft koel en fris; de vulkanische grond levert rijke maïsoogsten op. De dorpen en steden vormen een ring van menselijke nederzettingen rond de vulkaan, en die ring sluit zich langzaam maar zeker rond de beboste hellingen, een lus waarin het ecosysteem van de berg gewurgd wordt.

Een klein deel van de Elgon is nationaal park. Monet en zijn vriendin stopten bij het hek van het park om toegang te betalen. Er was een aap, misschien een baviaan, dat lijkt niemand meer te weten, die vaak bij het hek zat te bedelen, en Monet lokte het dier naar zijn schouder door het een banaan voor te houden. Zijn vriendin moest erom lachen, maar bleef roerloos staan terwijl het dier de banaan verorberde. Ze reden een eindje de berg op en zetten de tent op op een open plek met vochtig, groen gras dat afliep naar een stroompje. De beek verliet het woud met een gorgelend geluid en had een vreemde kleur, wit van het vulkanisch stof. Het gras werd kortgehouden door grazende Kaapse buffels en was bezaaid met hun uitwerpselen.

Het regenwoud torende rond hun tent op, een web van knoestige Afrikaanse olijfbomen, behangen met mos en klimplanten en bespikkeld met olijven die voor mensen giftig zijn. Ze hoorden het gescharrel van apen in de bomen, het gezoem van insecten. Troepen olijfdruiven braken tevoorschijn uit de bomen en maakten razendsnelle duikvluchten: hun manier om te ontsnappen aan kiekendieven die van bovenaf op ze kunnen neerduiken om ze in de vlucht te snappen. Er stonden kamferbomen en teakbomen en Afrikaanse ceders en rode stinkhoutbomen, en hier en daar stak een donkere wolk van bladeren boven het gewelf uit. Dat waren de kruinen van de podobomen, de grootste boom van heel Afrika, bijna zo groot als de

Californische sequoia. Er leefden in die tijd duizenden olifanten op de berg, en je hoorde ze soms door het bos trekken, met krakende geluiden als ze de bast van de bomen afpelden en takken afbraken. Colobusapen repten zich over de vlakke voor de tent en keken naar ze met alerte, intelligente ogen.

's Middags zal het geregend hebben, zoals meestal op de Elgon, en zullen ze dus in hun tent gebleven zijn. Misschien hebben ze gevrijd terwijl het onweer op de tent losbeukte. Het werd donker, de regen nam af. Ze maakten een vuurtje en kookten. Het was oudejaarsavond. Misschien dronken ze champagne om het nieuwe jaar te in te luiden. De wolken zullen binnen een paar uur verdwenen zijn, zoals meestal, zodat de vulkaan tevoorschijn kwam als een zwarte schaduw onder de Melkweg. Misschien heeft Monet op het gras gestaan toen het middernacht werd, om naar de sterren te kijken; zijn hoofd in de nek, onvast op zijn benen vanwege de champagne. Misschien vroeg hij zich af, zoals zovelen die nacht, wat het nieuwe decennium zou brengen.

Op de ochtend van nieuwjaarsdag, een tijdje na het ontbijt (een kille ochtend, luchttemperatuur rond de tien graden, het gras nat en koud), reden Monet en zijn vriendin langs een modderig pad de berg op en parkeerden in een valleitje onder Kitum Cave.

Ze baanden zich een pad omhoog naar Kitum Cave, olifantssporen volgend langs een beekje dat door olijfbosjes en grazige weiden liep. Ze keken onderweg uit voor Kaapse buffels, want dat zijn gevaarlijke dieren om in het bos tegen te komen. De grot begon boven aan de vallei, en de beek stroomde in een waterval over de ingang. Ze volgden een spoor de grot in, en daar bracht Monet de hele nieuwjaarsdag met haar door. Het zal geregend hebben, dus ze moeten urenlang in de ingang gezeten hebben terwijl het beekje als een sluier neerstroomde. Aan de overkant van de vallei konden ze buffels en waterbokken zien, en ze zagen klipdassen, behaarde dieren ter grootte van een bosmarmot, over de rotsblokken bij de ingang van de grot rennen.

Ze keken ook uit naar olifanten. 's Nachts gaan er complete kuddes Kitum Cave in om mineralen en zouten te zoeken. Op de vlaktes vindt een olifant gemakkelijk zout in het gesteente en in drooggevalle poelen, maar in het regenwoud is zout een kostbaar goed. Er passen minstens zeventig olifanten in de grot. Ze brengen er de nacht door, ze staan te dommelen op hun poten of bewerken de rotswand met hun slag tanden. Ze breken stukken rots van de wand af, vermalen die tussen hun tanden en slikken de vermorzelde stenen door. De olifantenmest rond de grot zit vol met fijngemalen rots.

Monet en zijn vriendin hadden zaklantaarns en liepen de grot in om te zien waar die uitkwam. De ingang is gigantisch, wel vijftig meter breed, en voorbij de ingang wordt de ruimte nog veel wijder. Ze kwamen voorbij een plateau dat overdekt was met poederige verdroogde olifantenmest, zodat ze bij iedere stap wolkjes stof deden opwaaien. Het werd duisterder, en de vloer van de grot steeg in een reeks met groen slijm bedekte richels. Dat slijm was vleermuizenmest, verteerde plantenresten afkomstig van een kolonie vliegende honden onder het dak van de grot.

Uit allerlei gaten kwamen vleermuizen tevoorschijn, ze flitsten door de stralen van de lantaarn, fladderden rond hun hoofden en stootten een schrill gepiep uit. Er werden steeds meer vleermuizen wakker, opgeschrikt door het licht van de lantaarns. Honderden vleermuizenogen, als rode juwelen, keken vanaf het plafond op hen neer. Golven vleermuizengeluid liepen langs het plafond en kaatsten heen en weer, een droog, piepend geluid alsof er een heleboel deurtjes met slecht geoliede scharnieren werden geopend. Toen zagen ze het prachtigste wat Kitum Cave te bieden heeft: de grot is een versteende regenwoud. Versteende houtblokken staken uit de wanden en het plafond. Het waren de stammen van bomen in het regenwoud, die veranderd waren in steen: teakbomen, podobomen, naaldbomen. Tijdens een vulkaanuitbarsting zo'n zeven miljoen jaar geleden was het regenwoud bedolven onder as, en het hout was veranderd in opaal en hoornkiezel. De blokken waren omringd door kristallen, witte priemen van mineralen die uit de rots waren komen groeien. De kristallen waren zo scherp als injectie-naalden en schitterden in het lamplicht.

Monet en zijn vriendin dwaalden door de grot en schenen met hun lantaarns op het versteende regenwoud. Streelde hij met zijn handen over de stenen bomen en prikte hij zijn vinger aan een kristal? Ze zagen versteende botten uit het plafond en de wanden steken. Botten van krokodillen, van oernijlpaarden en van de voorouders van olifanten. Spinnen hingen in webben tussen de rotsblokken, waar ze leefden van nachtvlinders en insecten.

Ze kwamen bij een lichte verhoging, waar de hoofdkamer meer dan honderd meter breed werd: breder dan een voetbalveld. Ze vonden een rotsspleet en schenen met hun lantaarns op de bodem. Daar lag iets vreemds, een hoop grijs en bruinig spul. De gemummificeerde lijken van baby-olifantjes. Wanneer de olifanten 's nachts door de grot liepen, vonden ze de weg op de tast, door met de top van hun slurf de grond voor hun voeten af te tasten. En daarbij vielen er soms kalfjes in de rotsspleet. Monet en zijn vriendin

liepen verder de grot in, een helling af, totdat ze aankwamen bij een zuil die het gewelf leek te stutten. De zuil zat vol lijnen en groeven, de afdrucken van slagstanden. De olifanten hadden de rots rond de zuil bewerkt, de steen afgeschraapt en fijngekauwd om de zouten te bemachtigen. Als ze zo door zouden gaan, kon de zuil ooit bezwijken, waardoor Kitum Cave zou instorten. Achter in de grot vonden ze nog een zuil. Deze was gebroken. Aan de resten hing een donzige kluit vleermuizen. Ze hadden de zuil bevuild met zwarte mest, een ander soort dan het groene slijm bij de ingang van de grot. Dit waren insecteneters, en de mest was een smurrie van verteerde insecten. Raakte Monet de troep aan? Degenen die het geval onderzochten, hielden het voor mogelijk dat hij en zijn vriendin hun kleren uittrokken en vrijden, staand of liggend. Ze zijn er echter nooit achter gekomen of dit ook werkelijk gebeurd is. Als hij zich in de grot heeft uitgekleed, is een groot deel van zijn huid onbedekt geweest.

Na die tocht naar de Elgon is zij een aantal jaren spoorloos geweest. Toen dook ze onverwachts op in een bar in Mombasa, waar ze werkte als prostituee. Een Keniaanse arts die Monets geval behandeld had, dronk toevallig een biertje in dezelfde bar. Hij begon een vrijblijvend gesprek en liet toevallig Monets naam vallen. Hij was verbijsterd toen ze zei: 'Dat weet ik. Ik kom uit westelijk Kenia. Ik ben die vrouw die met hem mee was.' Hij geloofde haar niet, maar ze vertelde het verhaal met zo veel details dat hij ervan overtuigd raakte dat ze de waarheid sprak. Na die ontmoeting in de bar verdween ze weer, verloren in de vele straten en stegen van Mombasa, en intussen zal ze wel gestorven zijn aan aids.

Charles Monet keerde terug naar zijn werk in het pomphuis van de suikerfabriek. Iedere dag liep hij over de afgebrande rietvelden naar zijn werk, ongetwijfeld het uitzicht op de Elgon bewonderend. Misschien kon hij de aantrekkingskracht van de berg nog voelen, zelfs wanneer deze verborgen was onder de wolken, als de zwaartekracht van een onzichtbare planeet. Intussen was er een levensvorm binnen in Monet bezig kopieën van zichzelf te maken.

De hoofdpijn begint op dag zeven. Op de zevende dag na zijn nieuwjaarsbezoek aan Kitum Cave, 8 januari 1980, had Monet een bonzende pijn achter zijn ogen. Hij besloot niet te gaan werken en bleef in zijn bungalow op bed liggen. De hoofdpijn werd erger. Zijn oogballen deden pijn, en daarna begonnen ook zijn slapen zeer te doen. Het leek alsof de pijn rondcirkelde

door zijn hoofd. Aspirine hielp niet, en hij kreeg er een ernstige rugpijn bij. Zijn huishoudster Johnnie was nog niet terug van haar kerstvakantie, zodat hij een tijdelijke huishoudster had aangenomen. Zij probeerde hem te verzorgen, maar wist niet goed wat ze moest doen. Op de derde dag nadat de hoofdpijn begonnen was, werd hij misselijk, kreeg koorts en begon over te geven. Het braken werd steeds erger, tot hij alleen nog maar kon kokhalzen. Tegelijkertijd werd hij op een eigenaardige manier passief. Het leven leek uit zijn gezicht te verdwijnen. Hij kreeg een uitdrukkelingsloos masker met starende oogballen, verlamd. Zijn oogleden zakten af, waardoor hij er vreemd uitzag, alsof zijn ogen uit zijn hoofd puilden en tegelijkertijd maar halfopen waren. De huid op zijn gezicht kreeg een gelige kleur en begon te lijken op Limburgse kaas, met helderrode stervormige stippen. Hij ging eruitzien als een zombie. Zijn huishoudster werd er bang van. Ze begreep de verandering niet. Hij ging zich anders gedragen. Hij werd stil, wrokkig, boos, en zijn geheugen leek verdwenen te zijn. Hij ijldde niet. Hij kon vragen beantwoorden, hoewel hij niet precies leek te weten waar hij was. Hij gedroeg zich als iemand die een lichte beroerte heeft gehad.

Toen Monet niet op zijn werk verscheen, vroegen zijn collega's zich af wat er aan de hand was. Uiteindelijk gingen ze naar zijn huis om te kijken hoe het met hem ging. De zwart-witte kraai zat op het dak en zag ze naar binnen gaan. Ze keken naar Monet en beslisten dat hij naar het ziekenhuis moest. Omdat hij nu heel ziek was en niet kon autorijden, bracht een van zijn collega's hem naar een particulier ziekenhuis in Kisumu, aan het Victoriameer. De artsen in het ziekenhuis onderzochten Monet, maar konden geen verklaring vinden voor wat er was gebeurd met zijn ogen, zijn gezicht en zijn geest. In de veronderstelling dat hij wel een of andere bacteriële infectie zou hebben, gaven ze hem antibiotica-injecties, maar die hadden geen effect op zijn ziekte.

Het was duidelijk dat hij naar een groter ziekenhuis moest. De artsen waren van mening dat hij naar het ziekenhuis in Nairobi moest, het beste particuliere ziekenhuis in oostelijk Afrika. De telefoons werkten slechts heel af en toe, maar het leek niemand de moeite waard het ziekenhuis op te belten om zijn komst aan te kondigen. Hij kon nog lopen en leek in staat om zelfstandig te reizen. Hij had geld; hij begreep dat hij naar Nairobi moest. Ze zetten hem in een taxi naar het vliegveld en hij ging aan boord van een Kenya Airways-vlucht.

Een actief virus uit het regenwoud kan aan boord van een vliegtuig bin-

nen vierentwintig uur naar iedere stad ter wereld reizen. Alle steden staan met elkaar in verband via een web van vliegroutes. Dat web is een netwerk. Wanneer een virus in het netwerk terechtkomt, kan het binnen een dag overal heen: Parijs, Tokio, New York, Los Angeles, overal waar vliegtuigen komen. Charles Monet en de levensvorm binnen in hem hadden het netwerk betreden.

Het vliegtuig was een Fokker Friendship met propellermotoren, een forenzenvliegtuig met plaats voor vijfendertig passagiers. Het startte en vloog over het Victoriameer, blauw en glanzend met stippen van de boomstamkano's van vissers. De Friendship wendde, zette koers naar het oosten en klom over groene heuvels met dekens van theeplantages en kleine boerenbedrijfjes. De forenzenvluchten boven Afrika zijn meestal afgeladen, en ook deze vlucht zat waarschijnlijk vol. Het vliegtuig steeg over gordels van woud en groepjes ronde hutten en dorpjes met glanzende golfplaten daken. Plotse-ling viel het land weg, het kalfde af in richels en ravijnen en de groene kleur veranderde in bruin. Ze zaten boven de Rift Valley. De passagiers keken uit de raampjes naar de plek waar het menselijk ras geboren was. Ze zagen vlekjes van hutten binnen omheiningen van doornstruiken, met veesporen die uit alle richtingen naar de hutten liepen. De propellers kreunden en de Friendship vloog door nevelbanken, wollige wolken boven de Rift, en begon te bokken. Monet werd luchtziek.

In die forenzenvliegtuigen staan de smalle stoelen dicht tegen elkaar aan, en je merkt alles wat er in de cabine gebeurt. De cabine is hermetisch afgesloten en er komt geen frisse lucht binnen. Als er luchtjes hangen, dan ontkom je daar niet aan. Het is overduidelijk wanneer er iemand onpasselijk wordt. Hij zit voorover in zijn stoel. Er is iets mis, maar je kunt niet precies zien wat er gaande is.

Hij houdt de daarvoor bestemde papieren zak voor zijn mond. Hij hoest vanuit zijn tenen en spuugt iets in de zak. De zak zwelt op. Misschien kijkt hij op, en dan zie je dat zijn lippen besmeurd zijn met iets glibberigs en roods, met zwarte stippen erdoorheen, alsof hij gemalen koffie heeft zitten kauwen. Zijn ogen zijn robijnrood en zijn gezicht is een uitdrukking-lose massa kneuzingen. De rode vlekken die een paar dagen geleden zijn begonnen als stervormige puntjes, hebben zich uitgebreid tot gigantische spontane blauwe plekken: zijn hele hoofd wordt bont en blauw. Zijn ge-laatsspieren hangen slap. Het bindweefsel in zijn gezicht is aan het oplos- sen en het ziet eruit alsof zijn gezicht los aan zijn schedel hangt, alsof de

huid loskomt van het bot. Hij opent zijn mond, hijgend boven de zak, en het braken gaat maar door. Er komt geen einde aan, er blijft maar vloeibaar spul komen hoewel zijn maag allang leeg moet zijn. De zak wordt tot de rand toe gevuld met een substantie die bekendstaat als *vomito negro* of bloedbraaksel. Het bloedbraaksel is niet effen zwart, het is een gespikkelde vloeistof met twee kleuren, zwart en rood, een mengsel van teerachtige korrels met vers rood aderlijk bloed. Dit is een bloeding, en het ruikt als een slachthuis. Het bloedbraaksel wemelt van virusdeeltjes. Het is uiterst besmettelijk, levensgevaarlijk, een vloeistof waarvan een expert op het gebied van biologische oorlogvoering in paniek zou raken. De stank van het bloedbraaksel vult de passagierscabine. De zak zit vol met zwarte kots, dus Monet sluit de zak en rolt de bovenkant dicht. De zak staat bol en wordt al week, nog even en hij breekt zodat alles eruit gutst. Hij geeft de zak aan een stewardess.

Wanneer een besmettelijk virus zich in een gastheer vermeerdert, kan het lichaam totaal verzadigd worden van virusdeeltjes, van het brein tot aan de huid. Militaire experts spreken in zo'n geval van annexatie. Dit is iets anders dan een gewone verkoudheid. Bij dit soort annexatie kan een vingerhoed bloed van het slachtoffer wel honderd miljoen virusdeeltjes bevatten. Tijdens dit proces wordt het lichaam gedeeltelijk bezet door virusdeeltjes. Met andere woorden, de gastheer wordt bezeten door een levensvorm die probeert de gastheer te veranderen voor zijn eigen doeleinden. Die transformatie is echter niet geheel en al geslaagd, en het resultaat is een grote hoeveelheid vloeibaar geworden vlees, vermengd met virus, een soort biologische mislukking. Binnen in Monet heeft totale annexatie plaatsgevonden, en het zwarte braaksel is daarvan het teken.

Het lijkt alsof hij zich stijf rechtop houdt, alsof de geringste beweging iets binnenin hem zou doen scheuren. Zijn bloed begint te klonteren – in de bloedsomloop ontstaan stolsels die overal blijven vastzitten. Zijn lever, nieren, longen, handen, voeten en hoofd raken vol met bloedstolsels. In feite heeft hij een beroerte door zijn hele lichaam. Er komen stolsels in de spieren van zijn darmen, zodat de bloedtoevoer naar de darmen wordt afgesloten. De darmspieren beginnen af te sterven en de darmen worden slap. Hij lijkt de pijn niet meer zo te voelen, doordat hij een reeks hersenbloedingen heeft gehad. Hij heeft hersenbeschadigingen, waardoor zijn karakter totaal verandert. Kleine plekjes in zijn brein worden vloeibaar. De hogere functies van zijn bewustzijn verdwijnen het eerst, terwijl de dieper gelegen delen

van de hersenstam (de vitale functies), nog leven en functioneren. Je zou kunnen zeggen dat de persoon Charles Monet al dood is terwijl het lichaam Charles Monet nog leeft.

Door het braken lijken er een paar bloedvaten in zijn neus gesprongen te zijn – hij krijgt een bloedneus. Het bloed komt uit beide neusgaten, een glanzende, aderlijke bloeding zonder stolsels, die over zijn tanden en zijn kin druïpt. Dit bloed klontert niet en blijft maar stromen. Een stewardess geeft hem een aantal papieren handdoekjes, die hij tegen zijn neusgaten houdt om zijn neus dicht te stoppen, maar het bloed wil nog steeds niet stollen en het papier raakt doordrenkt.

Als het erop lijkt dat de man in de vliegtuigstoel naast je zit dood te gaan, wil je hem niet lastig vallen om hem op het probleem opmerkzaam te maken. Jij zit vastgesnoerd in jouw stoel, hij in de zijne, de Friendship duikt en zijn ellebogen steken in je zij. Je zegt tegen jezelf dat het wel goed komt. Misschien kan hij niet goed tegen vliegen. Hij heeft last van luchtziekte, de stakker, en sommige mensen krijgen nu eenmaal een bloedneus tijdens een vliegreis, de lucht is ook zo droog en ijl, echt het soort lucht waarvan je een bloedneus krijgt... En je vraagt, aarzelend, of je iets kunt doen. Hij geeft geen antwoord, of misschien mompelt hij iets wat je niet verstaat, dus je probeert er geen aandacht aan te schenken, maar het lijkt wel of er geen einde komt aan de vlucht. De Friendship dreunt verder door de wolken, langs de Rift Valley, en Monet zakt achterover in zijn stoel, handdoek tegen zijn neus, het lijkt of hij inslaapt... O god, is hij dood? Nee, nee hij is niet dood. Hij beweegt. Zijn rode ogen zijn geopend en bewegen een beetje.

Het is laat in de middag. De zon verdwijnt achter de heuvels ten westen van de Rift Valley. Lichtbundels vallen alle kanten op, alsof de zon te pletter valt op de evenaar. De Friendship maakt een flauwe bocht en steekt het oostelijke talud van de Rift over. Het land wordt hoger en verandert weer van bruin in groen, en onder de rechtervleugel is een rij groene heuvels te zien. Enkele minuten later daalt het vliegtuig en landt het op de internationale luchthaven Jomo Kenyatta. Monet komt in beweging. Hij kan nog lopen. Hij staat op, druïpend. Zijn overhemd is doordrenkt met bloed. Hij heeft geen bagage bij zich. Zijn enige bagage draagt hij in zich, en dat is een lading maximaal vermenigvuldigd virus. Monet is veranderd in een menselijke virusbom. Langzaam loopt hij de terminal binnen, door de passagiersingang en door het gebouw naar buiten waar altijd taxi's staan. De taxichauffeurs drommen om hem heen – 'Taxi?'